

УТВЪРДИЛ:
ДИРЕКТОР.....
/С.ГОРЧОВА/

МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ
НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В
ДЕТСКА ГРАДИНА № 110
„СЛЪНЧЕВА МЕЧТА“

Разработен, съгласно Заповед №РД09-611/18.05.2012 г. на Министъра на образованието и науката и утвърден със заповед №149-71ДО/14.12.2022г. на директора на ДГ 110 „Слънчева мечта“, гр.София.

I. ВЪВЕДЕНИЕ И ЦЕЛ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Настоящият документ е разработен на базата на механизъм, изготвен от работна група в Министерството на образованието и науката с участието на представители на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето, Националната мрежа за децата, Фондация „Асоциация Анимус“, Асоциация „Родители“, Сдружение „Дете и пространство“ и УНИЦЕФ България. Документът има за цел да очертае рамките на единен механизъм за превенция и интервенция на насилието и тормоза, който да подпомогне служителите на детската градина в техните усилия за създаване на сигурна образователна среда.

Въвеждането на този механизъм се налага от разбирането, че реален напредък в справянето с насилието и тормоза може да бъде постигнат само при прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и изпълнява от всички участници в образователния процес. Тази политика е част от цялостната съвкупност от политика за развитие на детската градина. Тя регламентира в дългосрочен план целите и задачите по отношение на превенцията на насилието, както и разписва конкретни роли, отговорности и процедури за действие при възникнали ситуации на насилие и тормоз.

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЯТА ТОРМОЗ, НАСИЛИЕ И АГРЕСИЯ.

➤ **НАСИЛИЕ** – в България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето:

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**“ е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.

„**Психическо насилие**“ са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване и/или злоупотреба.

„**Пренебрегване**“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

➤ **ТОРМОЗ** - специфичен вид насилие сред децата и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Той се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към едно и също дете от страна на едно и също другодете, група деца или възрастен.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо

травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следите характеристики:

- злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира;
- повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

➤ **Физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

➤ **Вербален тормоз** – подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

➤ **Психически тормоз** – подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба, хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;

➤ **Социален тормоз** – избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, упражняване на натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

➤ **Виртуален** – обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, социални медии; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие; разпространение на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

➤ **Сексуален тормоз** – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето създаване на смушаваща, враждебна, унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

➤ „Кибер насилие“ и „Кибер тормоз“ са насилие и тормоз, които се осъществяват дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават, разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност/профили, и др.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или честичервени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;

- детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитиена детето;
- различни прояви на сексуализирано поведение (имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст).

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл. 7, ал. 1 и 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

III. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА в Детска градина № 110 „Слънчева мечта“.

1. Осъзнаване и оценка на проблема.

- 1.1. Оценката на тормоза в детската градина се организира от ръководството със съдействието на **Комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция** в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.
- 1.2. Провежда се чрез анкета от Комисията със съдействието на учителките групи в началото на учебната година .
- 1.3. Резултатите се обработват в десетдневен срок от Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция.
- 1.4. След обобщаване на резултатите от изследването, Комисията запознават педагогическия персонал с оценката на проблема на Педагогически съвет.
- 1.5. На базата на извършената оценка се изготвя план за противодействие на тормоза в детската градина от Комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция, който се актуализира всяка година до края на месец октомври.

2. Дейности за предотвратяване на тормоз в детската градина.

2.1. Дейности на ниво група

- 2.1.1. С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза:
  - По време на занятие учителката запознава децата със същността и видовете тормоз между децата;
  - Учителката използва формите на групова работа, дискусия, споделяне на опит за разясняване на проблема;
- 2.1.2. Учителките провеждат разговори с родителите в индивидуални или груповисрещи за това какво е тормоз, в какви форми се среща в детската градина.
- 2.1.3. Всяка група заедно с учителките изработва общи правила на поведение в детската градина. Уточняват се мерките в случай на нарушаване на правилата. Правилата се поставят на табло в групата.

2.2. Дейности на ниво детска градина

2.2.1. Със заповед № 126-64ДО/06.12.2022г. на Директора на ДГ №110 е създадена Комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция, която да планира, проследява и координира усилията за справяне с тормоза в детската градина.

Състав на комисията:

Председател: Детелина Николова – старши учител

Членове:

1. Валерия Богданова – старши учител;
2. Мима Борисова – старши учител;
3. Александра Ганчева – учител.

3.1.1. Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция изготвя единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в детската градина.

3.1.2. Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция, разработва предложения за промени в ПД като към проявите на насилие се добави и понятието „тормоз“.

3.1.3. Запознаване на родителите със Заповед РД09- 611/11.05.2012 г. на Министъра на МОН, с оценката на тормоза в детската градина и с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в ДГ№ 110 “Слънчева мечта“.

3.1.4. Организиране и провеждане на подкрепящо обучение на учителите на тема:

„Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го, какво можем и искаме да направим и как да го направим”

3.2. Дейности на ниво общност

Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция, съгласувано с директора на ДГ 110 осигурява реални партньорства с външни за детската градина организации, служби специалисти:

- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето”
- Общинска комисия за БППМН –
- МВР – Детска педагогическа стая –
- „Център за превенция на насилието и престъпността“

IV. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН ТОРМОЗ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА В ДГ 110 „СЛЪНЧЕВА МЕЧТА“

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от *учителите*, а някои от *самите деца*. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а самоза игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за „приятелска игра“ *учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.*

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните действия.

Прекратяване на ситуация на тормоз. Задължение на всеки учител/служител да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

1. Реакции спрямо детето, упражнило тормоз.

1.1. Когато става въпрос за **първа проява**, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“. Той се прилага от учителката на група.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят разговаря с детето, а то само избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза;
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителката за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка;

1.2. При **повтаряне на едни и същи нарушения на правилата** се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция, като се съставя **протокол за тормоз**.

- Учителката уведомява родителите за случилото се, както и за предприетите действия за разрешаване на ситуацията;
- Разговорът се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането надругото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят насочва родителите за консултация с детски психолог.

1.3. При **много сериозно ниво на тормоз** – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел за защита на детето, Държавната агенция за закрила на детето или МВР.

- Учителят или служителът, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от други лица, намиращи се в района на инцидента;
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на детската градина и регистрира ситуацията на насилие като попълва заявка за извършване на консултативна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Председателя на комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция;
- Директорът свиква Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в

риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция и уведомява отдела за „Закрила на детето” по местоживее, местната комисия за БППМН, РИОи полицията;

- Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция обсъжда ситуацията на свое работно заседание и съставя протокол за тормоз, уведомява учителите на групата и родителите на децата като ги насочва към местната комисия за БППМН и полицията, ОЗД и общината по силата на координационния механизъм.

2. Реакции спрямо детето, който е обект на тормоз

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Учителят говори с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило;
- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене коище бъдат уведомени за случилото се;
- Учителят наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него

V. СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз.

- Създава се единен регистър за описване на ситуации на тормоз в детската градина;
- Всяка ситуация на тормоз се описва в заявка до председателя на Комисията за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормози при кризисна интервенция от учители/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;
- Заявката съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети;
- Регистърът се съхранява при директора;

2. Насочване към други служби.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживее.

Като първа стъпка се уведомява директора на детската градина, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето” по местоживее и отдела за „Закрила на детето”, на чиято територия е детската градина, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето” към Дирекциите „Социално подпомагане”. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

Съставил: Комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и

тормоз и при кризисна интервенция.

Председател: Детелина Николова – старши учител

Членове:

3. Валерия Богданова – старши учител;
4. Мима Борисова – старши учител;
4. Александра Ганчева – учител.